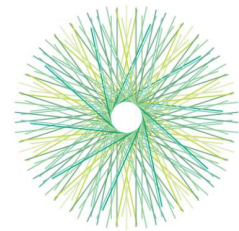

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

eip-agri
AGRICULTURE & INNOVATION

Zaključek projekta Kmetovanje z(a) biodiverzitetu na nižinskih kmetijah v Sloveniji (EIP VIVEK) Izjava za javnost ob zaključku projekta

V sredo, 6. 12., je na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani potekal zaključni strokovni posvet projekta Evropskega inovacijskega partnerstva (EIP) VIVEK. V projektu je šest organizacij in 7 kmetijskih gospodarstev razvijalo nove ukrepe za izboljšanje stanja ogroženih vrst ptic kmetijske krajine, divjih opraševalcev in travniških habitatnih tipov. Razvite rešitve so bile vključene tudi v Strateški načrt Skupne kmetijske politike, kjer so od letošnjega leta dalje na voljo finančne podpore za kmetijska gospodarstva, ki želijo te ukrepe izvajati v različnih slovenskih regijah.

Populacije ptic kmetijske krajine so v Evropi v zadnjih štirih desetletjih doživele 60 % upad, v Sloveniji pa se je njihovo število v zadnjih 15 letih (2008–2022) zmanjšalo za 26 %. Ocena stanja ohranjenosti travniških habitatnih tipov, podana v zadnjem poročilu po Direktivi o habitatih, tako v alpski kot kontinentalni regiji kaže na neugodno - slabo stanje travnikov, ki so ključnega pomena za varstvo biotske pestrosti v kmetijski krajini. Negativni trendi populacij so bili med drugim zabeleženi tudi pri divjih opraševalcih, ki imajo pomembno vlogo pri preskrbi človeka s hrano.

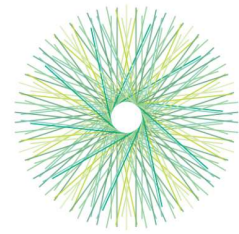
Blaž Blažič, varstveni ornitolog na Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS): *»Čeprav je omenjeno zmanjševanje biodiverzitete v kmetijski krajini verjetno posledica več dejavnikov, so si znanstveniki enotni – v večji meri ga je moč pripisati intenzifikaciji kmetijstva. Na ptice intenzifikacija negativno vpliva preko izgube življenjskega okolja in sprememb v količini hrane ter kakovosti gnezdišč in prehranjevališč. Hkrati pa kmetijska mehanizacija in pesticidi večajo smrtnost ptic in negativno vplivajo na njihov gnezditveni uspeh. Izboljšanje biodiverzitete v kmetijski krajini lahko dosežemo že z manjšimi prilagoditvami kmetovanja.«*

Nekateri izmed teh malopovršinskih ukrepov, ki imajo velik naravovarstveni potencial, so partnerji projekta v okviru triletnega projekta preizkusili na območju Goriškega, Dravsko-Ptujsko-Središkega polja in Ljubljanskega barja. **Valerija Petrinc, vodja projekta iz E-zavoda:** *»V projektu EIP VIVEK smo razvili in izvedli praktične preizkuse različnih ukrepov za izboljšanje gnezditvenih in prehranjevalnih razmer treh ogroženih vrst ptic kmetijske krajine, to so priba, poljski škranec in hribski škranec. Poleg tega smo se posvetili tudi preizkusu praks izboljšanje pogojev za opraševalce in izboljšanje ohranitvenega stanja izbranih travniških habitatnih tipov. Številne od teh praks smo v Sloveniji preizkusili s plah prvič in zato za naš prostor predstavljajo pomembno novost.«*

Poseben uspeh projekta je tudi zagotovitev systemskega financiranja za v projektu razvite rešitve v okviru Strateškega načrta Skupne kmetijske politike, s čimer bodo zainteresirani kmetje lahko pridobili finančno podporo za izvajanje teh ukrepov tudi v prihodnjih letih. **Doc. dr. Tanja Šumrada, raziskovalka iz Biotehniške fakultete na Univerzi v Ljubljani:** *»Želeli smo, da v projektu preizkušene rešitve čim prej zaživijo tudi v praksi. V projektu smo zato izvedli več delavnic z odločevalci s kmetijskega ministrstva, kontrolno agencijo, kmetijskimi svetovalci, prostovoljci na terenu in študenti ter tudi preko 500 intervjujev z lokalnimi kmeti. To nam je omogočilo, da smo z dobro komunikacijo lahko vzpostavili prvi povsem rezultatski ukrep za ohranjanje biodiverzitete v okviru slovenske kmetijske politike in še dva nova ciljna ukrepa za varstvo nekaterih najbolj ogroženih vrst ptic kmetijske krajine v Sloveniji.«*

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

eip-agri
AGRICULTURE & INNOVATION

Podrobnejši opisi novih ukrepov

Ukrepa za ohranjanje gnezdečih parov hribskega škrjanca in pribe vključujeta sodelovanje kmetov oz. lastnikov zemljišč, kmetijskih svetovalcev in poznavalcev ptic (ornitologov). Pri obeh ukrepih ornitolog od zgodnje pomladi pregleduje travnike in obdelovalne površine ter beleži hribske škrjance oziroma pribe. V primeru hribskega škrjanca o lokaciji najdenih gnezd obvesti lastnike zemljišč. Z njimi se nato dogovori za izogibanje kmetijskim opravilom na delu zemljišča z gnezdом do določenega datuma, ki se določi glede na razvojno fazo najdenega gnezda. Pri ukrepu za ohranjanje gnezdečih parov pribe, ornitolog najdena gnezda nevpadljivo označi, kmet pa jih pri obdelavi površin z mehanizacijo obvozi. Z deli na celotni površini njive kmet nadaljuje po zaključeni gnezditvi, običajno v sredini junija.

Ukrep za ohranjanje gnezdečih parov poljskega škrjanca vključuje vzpostavitev zaplat neposejanih tal, ki jih kmet vzpostavi ob jesenski setvi. Med sejanjem kmet ugasne in dvigne sejalnico, se premakne za nekaj metrov naprej ter jo nato spusti, prižge in s sejanjem nadaljuje. Posamezna zaplata je velika vsaj 25 kvadratnih metrov, široka najmanj 2,5 metra ter od roba njive oddaljena vsaj pet metrov.

V okviru ukrepa **vzpostavitve kratkotrajne prahe**, obdelovalno površino po poletni oziroma jesenski žetvi kmet prepusti naravnemu razvoju do naslednjega poletja. Na tak način se običajno vzpostavi vrstno pestra in po višini raznolika vegetacija, ki je ključnega pomena za ptice in oprasovalce kmetijske krajine.

Ukrepa, ki prav tako kot praha pripomoreta k blaženju izgube mozaičnosti kmetijske krajine, sta tudi **vzpostavitev deteljno-travnih in vzpostavitev cvetnih pasov**. To so nekaj metrov široki pasovi ob robovih obdelovalnih površin, ki služijo kot gnezditveni in prehranjevalni habitati pticam in oprasovalcem, hkrati pa pozitivno vplivajo tudi na pestrost rastlinskih vrst v krajini. Deteljno-travne pasove vzpostavimo z uporabo komercialnih, vnaprej pripravljenih mešanic, cvetne pasove pa z uporabo semenskih mešanic, zelenega mulča (sveže pokošen rastlinski material z zreliimi semeni) ali senenega drobirja (posušen rastlinski material) s pozno košenih, vrstno bogatih travnikov iz bližnje okolice.

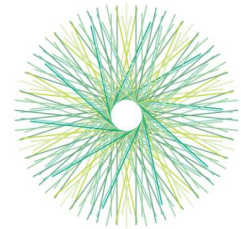
Mejice so linijski pasovi lesne vegetacije in so značilni gradniki kulturne krajine. So pomemben življenjski prostor mnogih rastlin in živali ter so ključnega pomena za raznolike združbe oprasovalcev. Pri vzpostavljanju novih mejic je ključno, da zanje izberemo domorodne, v bližini že prisotne in plodonosne lesne vrste. Sadike zasadimo v jeseni, ko listje odpade, razdalja med posameznimi sadikami pa naj znaša 1–2 metra.

Obnova ali ponovna **vzpostavitev travnikov** je mogoča na več načinov: z uporabo zelenega mulča, z uporabo semenske mešanice ali pa z uporabo senenega drobirja. Pred vzpostavitvijo je ključno, da izberemo primerno površino za tip travnika, ki ga želimo obnoviti, nato pa s pomočjo izkušenega poznavalca rastlinskih vrst (botanika) določimo dobro ohranjen travnik, s katerega se pridobi material. Tega prenesemo na površino za obnovo, ga po celotni površini enakomerno raztrosimo in nato še povaljamo. Pogosto je za uspešno obnovo potrebnih več prenosov rastlinskega materiala v nekaj zaporednih letih.

V projektu preizkušena ukrepa »Zaplate neposejanih tal za poljskega škrjanca« in »Varstvo gnezd pribe« je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano uvrstilo v Strateški načrt kmetijske politike za obdobje 2023-2027 in sta z letom 2023 postala del Sheme za okolje in podnebje (SOPO). V Strateški

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

eip-agri
AGRICULTURE & INNOVATION

načrt 2023-2027 je vključen tudi ukrep za ohranjanje gnezdečih parov hribskega škrjanca. Tega naj bi bilo možno izvajati v okviru "Testiranja naravovarstvenih ukrepov na zavarovanih območjih" (scheme NUZO), vendar se zaradi izvedbenih zapletov (zaenkrat še) ne izvaja.

Projekt EIP VIVEK je sofinanciran iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020 in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja v okviru ukrepa Sodelovanje, podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe.

Obdobje trajanja projekta: 13.01.2021 – 13.01.2024

Sodelujoči partnerji: E-zavod (vodilni partner), Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, KGZ – Zavod Ljubljana, KGZ – Zavod Ptuj, Občina Ormož, kmetijsko podjetje Jeruzalem SAT, kmetije Filo, Temlin, Hujs, Metličar, Tancek, Šteblaj